MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tal-31 ta' Mejju, 2005

Citazzjoni Numru. 43/2004

A

vs

B

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 18 ta' Frar 2004 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-attur u l-konvenuta zzewgu fit-13 ta' Frar 2000, certifikat taz-zwieg anness u mmarkat Dok. "A", mil-liema zwieg ma twieldux tfal u liema zwieg tkisser irrimedjabilment u l-partijiet isseparaw konsenswalment;

Illi l-kunsens tal-attur ghal dan iz-zwieg inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga;

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b' difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b' anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

Illi l-kunsens tal-partijiet kien marbut ma' kondizzjoni li tirreferi ghall-futur;

Illi l-partijiet ma kellhomx fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg;

Illi ghalhekk l-imsemmi zwieg huwa null *ai termini* tas-**subartikoli 19 (1) (c), 19 (1) (d), 19 (1) (f), 19 (1) (g), 19 (1) (h)**;

Illi l-istess attur talab lil din l-Qorti sabiex ghar-ragunijiet fuq imsemmija:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg kuntrattat bejn l-attur u l-konvenuta huwa null u bla effett;

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta li hija minn issa ngunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici, il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti a fol. 3 u fol. 4 tal-process.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat id-digriet tal-affidavit moghti fit-22 ta' April 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet lill-partijiet ghoxrin (20) gurnata sabiex jipprezentaw il-provi kollha li jistghu permezz tal-procedura tal-affidavit.

Rat n-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuta B, datata 20 ta' Mejju 2004, a fol. 12, fejn eccepiet bir-rispett:-

1. Illi l-eccipjenti taqbel mat-talba attrici limitatament ghad-dikjarazzjoni u pronunzja illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti huwa null u bla effett skond il-ligi, izda dan minhabba ragunijiet imputtabbli lill-istess attur u mhux lill-eccipjenti u dan kif ser jirrizulta ahjar waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawza;

2. Illi fic-cirkostanzi l-eccipjenti m' ghandhiex allura tbati l-ispejjez tal-prezenti li ghandhom jigu sopportati unikament mill-attur;

3. Illi salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuta B u l-lista tax-xhieda a fol. 13 u fol. 14 tal-process.

Rat in-nota tal-attur **A** datata 1 ta' Gunju 2004, a fol. 16, li permezz taghha prezenta l-affidavit ta' **Vincent Caruana**, ta' missieru **John Azzopardi** u tieghu.

Rat il-verbal datat 2 ta' Gunju 2004, fejn Dr. Damien Degiorgio ghall-attur iddikjara li ma ghandux provi izejd.

Rat in-nota tal-konvenuta **B** datata 9 ta' Lulju 2004, a fol. 26, li permezz taghha prezentat l-affidavit taghha, ta' missierha **Mario Spiteri** u ta' **Irene Dillon**.

Rat il-verbal datat 16 ta' Novembru 2004 fejn minhabba ndisposizzjoni tal-Qorti l-kawza giet differita ghat-2 ta' Marzu 2005.

Rat il-verbal tas-seduta datata 2 ta' Marzu 2005, fejn il-kawza giet differita ghas-sentenza ghal-31 ta' Mejju 2005.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(A) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attur jissottometti illi z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta ghandu jigi dikjarat null abbazi tas-**subartikoli 19 (1) (c), (d), (f), (g) u (h) tal-Kap 255** u dan ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet.

Illi d-dispozizzjonijiet tal**-artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255** jipprovdu li hemm nullita' taz-zwieg jekk il-kunsens ta' wiehed mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi fil-fatt l-**artikolu 19 (1) (c)** jiddisponi testwament li zwieg ikun null *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewwga"*. Dina d-dispozizzjoni hi kwazi identika fil-formulazzjoni taghha ghall-**Canone 1098 tal-Kodici ta' Dritt Kanoniku** vigenti u hu evidenti li d-dispozizzjoni fil-ligi taghna giet ispirata mill-istudji preparatorji u mill-abbozzi tal-Kodici Kanoniku gia ezistenti fl-1981, cjoe' qabel ma l-imsemmi Kodici gie effettivament promulgat. Kif din il-Qorti kellha okkazjoni li tikkummenta fis-sentenza taghha tal-4 ta' Novembru, 1994 fil-kawza fl-ismijiet **"Angela Spiteri xebba Selvaggi v. Joseph Spiteri"**, l-**artikolu 23 tal-Kap. 255** ma huwiex ta' ostakolu li ssir referenza ghad-dottrina u l-gurisprudenza kanonika bhala fonti ta', u ghajnuna ghall-interpretazzjoni tad-dispozizzjoni in ezami, u dan bhalma l-fatt li ligijiet ta' pajjizi ohra ma humiex parti mill-ligi ta' pajjizna ma hux ta' ostakolu li ssir referenza ghal dawk il-ligijiet u ghall-gurisprudenza ta' dawk il-pajjizi ghall-finijiet ta' interpretazzjoni tal-ligi domestika.

Illi l-qerq ravvizat fid-disposizzjoni tal-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap. 255** jincidi <u>direttament</u> fuq l-intellett ta' xi wahda mill-partijiet fiz-zwieg u <u>ndirettament</u> fuq il-volonta' tal-persuna ingannata. F'din id-dispozizzjoni, ghalhekk, dak li jintlaqat direttament mhux il-kunsens, izda l-intellett. Kif jispjega l-gurista ***Jose' Castano***:-

"Il dolo causa direttamente errore nell'intelletto del paziente, il quale ex errore consente. Con la particella ex vogliamo significare l'immediata causalita' dell' errore sul consenso. L'atto di consentire pero' e' atto entittivamente di volonta". ***(Il Sacremento del Matrimonio, Roma, 1992, p. 357)***. Dan il-qerq jista' jigi kemm minn wahda mill-partijiet fiz-zwieg kif ukoll minn terza persuna. *"In definittiva, quello che conta e che il dolus abbia influsso nel consenso, cioe' che il consenso matrimoniale provenga dall' errore doloso, senza il-quale il consenso non sarebbe mai stato espresso"* (op. cit. P. 358).

Illi biex tissussisti s-sitwazzjoni ravvizata fil-paragrafu in dizamina iridu jikkonkorru erba' affarijiet:-

i) il-qerq perpetrat bil-hsieb li wiehed jikseb il-kunsens tal-parti;

ii) li il-qerq ikun incida fuq il-kunsens tal-parti;

iii) li l-qerq ikun jirrigwarda xi kwalita' tal-parti l-ohra; u

iv) li din il-kwalita' tkun tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi min-naha l-ohra l-**artikolu 19 (1) (d),** wkoll citat mill-attur, jghid li hemm kaz ta' nullita' taz-zwieg:-

"(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr Renzo Porella Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' ***Viladrich***:-

"Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" ***(Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated."** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics"* (***Viladrich, P.J.,*** *op.cit.,* pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:-

"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju – ***Art. 19 (1) (d)*** *– biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali* ***("Isabelle Zarb vs Stephen Attard"*** *– P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' inkompatibilta' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu* ***(d)*** *ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg". Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku **("Nicholas Agius vs Rita Agius gia Caruana"** – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju,1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *"discretio judicii"* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista ***Colagiovanni*** meta sostna li:-

"Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" ……… richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ……… si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita" (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gja` nghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *"non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena"* ***(Pompedda, M.F.,*** **"Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski" – Pompedda – Zagglia, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens tal-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux sempliciment nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfissirx li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – in fatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (ara,* ***"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri"****, P.A., 10 ta' Novembru 1995)".*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett*

(serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju ***("Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt",*** *P.A., 15 ta' April 1996)".*

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin vs Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar",** P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima vs Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini***, d-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)" **(*Bersini, F.,* "Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98*).*

Illi hawnhekk il-Qorti, kif qalet fil-kawza **"Trudel Camilleri Balzan vs Wayne Camilleri"** (P.A. (RCP) 12 ta' Dicembru 2003, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja` gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

*"… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole" (**Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, kif inghad fis-sentenza **"Carmelo Farrugia vs Josephine Haber"** (P.A. (RCP) 26 ta' Novembru 2002) *"il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku* ***{Can. 1095 (3)}*** *tirrikjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibilita` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibilita` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` "di intendere e/o di volere".*

"L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale", jghid ***Bersini***, *"rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso" (op. cit.,* p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali

huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma anke skond is-sentenza **“Angel Spiteri vs Joseph Spiteri”** (P.A. 4 ta’ Novembru 1994) *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (**Viladrich, P.J**., op. cit.,* p. 687*).*

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **“Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee’ Sultana”** (P.A. (VDG) 17 ta’ Novembru 2000 u **“Anna Galea vs John Walsh”,** (P.A. (VDG) tat-30 ta’ Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f’dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *“the community of life and love”.*

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel referenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **“Nathalie O’Toole vs Patrick O’Toole”** (P.A. (N.A.) 25 ta’ Marzu 2002) fejn inghad li:-

“Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid

isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, d-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja Vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP)

Illi fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad li:

19. (1) "B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi disposizzjoni ohra ta' dan l-Att, zwieg ikun null:

(f) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni posittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** deciza minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – 9 ta' Marzu, 2000) u skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi inoltre` fis-sentenza **"Theresa Taguri nee` Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA deciza fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni posittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu immedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens."

Illi l-istess attur ibbazat l-azzjoni tieghu almenu skond ic-citazzjoni attrici skond dak indikat fl**-artikolu 19 (1) (g)** li jipprovdi li z-zwieg huwa null:-

"(g) jekk xi wahda mill-partijiet torbot il-kunsens taghha ma' kondizzjoni li tirreferi ghall-futur".

Illi l-attrici tghid li l-kunsens tal-konvenut hekk kien vizzjat u ghall fini ta' din il-kawza jinghad li dwar l-**artikolu 19 (1) (g) J. Edward Hudson** isostni u jtenni li *"a condition could either be suspensive or resulutive. It is suspensive if it delays the entry in effect of the obligation of an act until the condition itself is fulfilled. It is resolutive if it dissolves the obligation only if it verifies itself and therefore renders it null. e.g. "I will live in marriage with you until I find someone who is more wealthy than you"* (**"Handbook II for Marriage Nullity Cases"** pg. 107).

Illi huwa mportanti li wiehed jinnota li din il-kondizzjoni tapplika biss ghall-kaz ta' annullament taz-zwieg jekk din il-kondizzjoni tirreferi ghall-avveniment fil-futur.

Illi fl-ahharnett l-**artikolu 19 (1) (h) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jinqara hekk kif gej:-

(h) *"jekk xi wahda mill-partijiet, ghalkemm ma tkunx interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg".*

Illi dan l-artikolu jitkellem dwar persuna, li ghalkemm mhux interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg. Ghalhekk, apparti interdizzjoni jew mard mentali, dan l-artikolu jinkludi wkoll stat mentali temporanju li jaghmilha mpossibbli ghal persuna li jaghti kunsens validu. Ezempji ta' dan hu jekk persuna tkun taht l-effett tax-xorb, tad-droga, jew ta' dipressjoni.

Illi **John R. Keating**, fil-ktieb tieghu ***"The Bearing of Mental Impairment on the Validity of Marriage. An Analysis of Rotal Jurisprudence"*** f'pagna 104 jaghti dan l-ezempju:-

"Let us take the case of the man who has determined to marry a certain girl but to carry him through the ordeal, gets drunk and expresses consent in such a state. The marriage, if it is null, is null not because of insufficient internal will, but because the act of manifestation was not a human act, a juridical act, an act capable of juridically signifying a virtually persevering internal will".

(II) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-partijiet izzewgu civilment biss fit-13 ta' Frar 2000 u dan ghalkemm bdew johorgu flimkien meta kienu studenti minn Frar 1993 u mix-xhieda estentiva taz-zewg partijiet jirruzulta li in verita' l-partijiet qatt ma' riedu jizzewgu, izda min-naha jidher li l-konvenuta kellha determinazzjoni kbira, jekk mhux fissazzjoni sabiex tkun libera minn dawk li hija hasset bhala restrizzjonijiet mill-genituri taghha. Ikkunsidrat li tmur tghix mal-attur mhux mizzewga, u kienet certament disposta sabiex taghmel dan, izda jidher li missier il-konvenuta kien ghamel kondizzjoni li sabiex huwa jixtri d-

dar fejn kienu ser jmorru joqghdu l-kontendenti, huma kellhom mhux sempliciment jghixu flimkien izda jizzewgu.

Illi fil-fatt dwar dan il-konvenuta qalet *“ahna ridna mmoru nghixu flimkien pero’ meta gharrafna lill-genituri tieghi huma qalulna li huma kienu lesti li jghinuna biex nixtru d-dar pero’ dan kien isehh biss jekk ahna nizzewgu. Kieku ghalina konna nghixu flimkien biex b’hekk ikollna l-liberta’ li qatt ma’ kellna”.*

Illi fil-fatt jidher li l-istess partijiet ghamlu dan il-pass u marru ghaz-zwieg *“civilment biss ghax ghalina iz-zwieg fil-knisja kien rabta wisq”.* Dan juri l-animu li bih il-partijiet dahlu ghal dan iz-zwieg fejn jidher car li huma ssimulaw il-kunsens taghhom taz-zwieg u qatt ma’ kienu lesti li jaghtu l-impenn taghhom lil xulxin permanentament u b’mod indissolibbli - anzi ddecidew li jizzewgu biss sabiex jiehdu l-vantagg li l-genituri tal-konvenuta jkun jistghu jghinhum sabiex jakkwistaw dar fejn kellhom imorru joqghodu, u jidher li huma ghamlu dan il-pass biss sabiex ghal ghajnejn l-istess genituri tal-konvenuta huma jkunu akkistwaw l-istatus civili ta’ mizzewgin u xejn izjed – l-kuncett ta’ *consortium vitae* kien ghal kollox assenti mir-rabta jew status li ghaih dahlu l-partijet, u dan jidher li japplika kemm ghall konvenuta kif ukoll ghall-attur.

Illi fil-fatt jidher li l-istess attur jammetti dan meta jghid *“ahna konna nemmnu fermament illi qabel iz-zwieg kellu jkun hemm konvivenza bejnietna billi konna ghadna m’ahniex certi mir-relazzjoni taghna izda kif gew l-affarijiet dan ma kienx possibbli billi l-aktar haga mportanti ghalina kienet illi nitilqu mid-dar. Madankollu konna ddecidejna li nizzewgu civilment billi hsibna li r-rabta tal-Knisja kienet wahda kbira wisq f’dak l-istadju”.*

Illi fil-fatt jidher car li l-ebda wahda mill-partijiet qatt riedet u kienet lesta li taccetta l-elementi essenzjali taz-zwieg; kull ma’ kien jinteressa lil kull parti kien biss li jakkwistaw il-liberta’ skond huma, u kien konvenjenti ghalihom ironikament li dan issir bl-ghajnuna finanzjarja tal-genituri tal-konvenuta, li huma ma riedux li jitilfu u fil-fatt kien ghalhekk u ghalhekk biss li zzewgu civilment.

Illi ghalhekk lanqas ma' hija sorpriza li mir-rakkont taz-zewg partijiet jidher li lanqas din il-konvivenza ma' rnexxiet u dan peress li ma kien hemm ebda bazi, u wisq inqas impenn ghall-hajja mizzewga mill-ebda parti tant li jidher li l-attur ipprova anke jiddomina fuq il-konvenuta u anke kien responsabbli ghall vjolenza domestika, fil-waqt li l-konvenuta kienet riedet tghix hajjitha w f'dan il-kuntest l-imposizzjoni ta' l-attur ikkawzat hsara u tbatijiet sew lill-konvenuta, li ironikament sabhet il-liberta' taghha meddha hafna iktar minn qatt qabel, anke minhabba l-istess swat ta' l-attur – agir li jmur kontra d-dinjita' tal-mara u turi kemm l-istess attur qatt ma' kien f'posizzjoni li jidher il-kuncett ta' mhabba u ugwaljanza bejn is-sessi, iktar u iktar f'ambitu ta' zwieg u unjoni ta' mara u ragel ghal dejjem u biex jifhem f'liema degredazzjoni kienet waslet din ir-relazzjoni bizzejjed wiehed jirreferi ghall-affidavit tal-konvenuta datat 9 ta' Lulju 2004.

Illi f'dan il-kuntest din il-Qorti tirreferi wkoll ghal dak li inghad fis-sentenza **"Mary Grace Camilleri vs Joseph Camilleri"** (P.A. (RCP) – 30 ta' Gunju 2004) fejn dan il-kaz similment ghal dak hawn citat inghad li *"iz-zwieg qed jigi indikat bhala zwieg ta' konvenjenza ghaliex jidher car li l-impenn ghal tali zwieg ma kienx marbut fuq il-kuncett ta' mhabba u consortium vitae ghall hajja dejjiema b'rispett reciproku lejn xulxin, ibbazat fuq l-istabilita' tal-familja, izda biss fuq konsiderazzjonijiet ekonomici, li tpoggew mill-partijiet bhala l-mira principali jekk mhux unika taghhom, u certament dan jistona sew mal-kunsens necessarju ghall-validita' taz-zwieg".*

Illi fil-fatt kif inghad fis-sentenza **" John Mifsud vs Helen Schembri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Jannar 2004) *"certament dan ma huwiex l-animu necessarju li wiehed ghandu bzonn sabiex jidhol ghal commitment ta' din in-natura; il-hajja mizzewga tirrikjedi fuq kollox responsabilita', dedikazzjoni, impenn, u mhabba ghall-hajja komunali, ibbazat fuq il-gibda kemm materjali u fuq kollox spiritwali, ta' zewg persuni li jikkomettu ruhhom ghal xulxin u jippromettu bl-iktar mod responsabbli li kienu ser jaghtu l-hajja taghhom ghal xulxin, b'mod rejali u uman, u mhux*

semplici ftehim ta' xi assocjazzjoni" jew intiz sabiex bl-istess zwieg tigi akkwistata xi haga purament materjali, u li tali mira tkun l-iskop jekk mhux unika, izda principali ghall-ghoti tal-kunsens taz-zwieg.

Illi f'dan il-kuntest din il-Qorti thoss li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat abbazi ta' **artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta biss inkwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' talba attrici biss fis-sens hawn deciz** b'dan illi:-

(1) Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg kuntrattat bejn l-attur u l-konvenuta tat-13 ta' Frar 2000 huwa null u bla effett *stante* li l-kunsens tal-partijiet kien vizzjat abbazi ta' **artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------